

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Kosonen, Heidi

Title: Siltoja uskonnon ja sukupuolen risteämäkohtiin sekulaarin paradigman yli

Year: 2015

Version: Published version

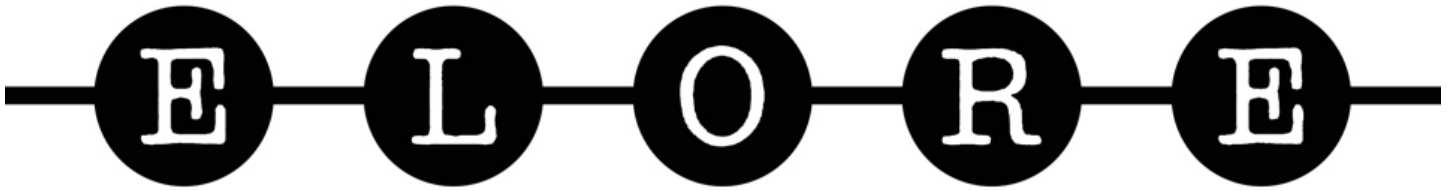
Copyright: © Kirjoittaja & Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura, 2015

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Kosonen, H. (2015). Siltoja uskonnon ja sukupuolen risteämäkohtiin sekulaarin paradigman yli. *Elore*, 22(2). <https://doi.org/10.30666/elore.79231>

UUSIN NUMERO

LEHTIARKISTO

KIRJOITTAJAOHJEET

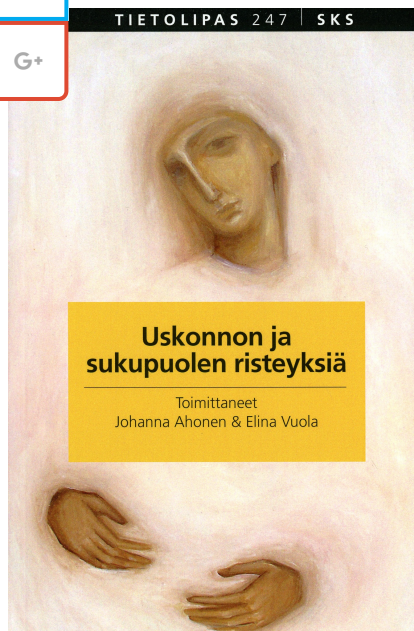
TOIMITUS 2018

ELORE

CFP

LATAA LENNÄKKI!

SILTOJA USKONNON JA SUKUPUOLEN RISTEÄMÄK SEKULAARIN PARADIGMAN YLI

Ahonen, Johanna & Vuola, Elina (toim.) 2015: *Uskonnon ja sukupuolen risteäksiä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kirjallisuuden tutkimuskeskus.

Heidi Kosonen

Uskonnon ja sukupuolen risteäksiä on tohtorikoulutettava Johanna Ahosen ja toimittama artikkelikokoelma, joka lupaa luoda kriittistä vuoropuhelua sukupuolentutkimuksen välille. Keskustelunavaajina teoksessa toimivat enimmäkseen kysymysten kanssa työskentelevät uskonnotutkijat, jotka esittelevät, kommentoivat sukupuolentutkimuksen teoriapaletta uskontoon niveltävien kysymysten osana. Teos tuo esiin tieteenhaaroja ja lähestyy sukupuolen ja uskonnon risteäksiä muun muassa kirkkohistorian, eksegetiikan ja sosiaaliantropologian näkökulmista.

Kokoelman ytimessä ovat etenkin akateemisen sukupuolentutkimuksen ja feministisen teorian piirissä rakentunut uskonnon ja sukupuolen kytköksistä, joita kokoelman artikkelit pyrkivät purkamaan ja nostamaan esiin. Pinnalla sukupuolentutkimuksen ja feminismin parissa esiintyvän sekulaarin oletuksen riittämättömyydestä teoreettisoiden nykyajan uushenkistyneeksi ja postsekulaariksi mielletävissä ilmapiirissä. Sekulaarissa oletuksessa naisten tasa-arvo on länsimaissa tapahtuneeseen maallistumiseen, ja kokoelman tekstit ottavatkin moniäänisesti kantaa väitteisiin niistä suhteesta kuin jälkimodernin länsimaisen kulttuurin maallistuneisuudesta.

Tekstit läpäisevänä punaisena lankana toimivat etenkin intersektionaalisuuden, vallan ja toimijuuden käsitteet. C. G. L. hahmotellaan muun muassa postsekulaarien pyhyiden ja henkisyyden muotojen suhdetta Suomessa melko marginaaliksi globalisti ajankohtaisen ekofeminismin pyrkimyksiin, joiden ytimessä on vapautuminen niin luontoa kuin tiettyjä riistävien hierarkioiden ikeestä. Myös muuta sekulaarin ja eurosentrinen sukupuoliteorian ohi puhunutta ”vastavirta”-teorioiden kuin teoreetikkojenkin osalta. Johdannossa huolella eriteltyjen avainkäsitteiden ja -teorioiden keskeisistä teemoista teorialähtöisessä artikkelissa jonkinlaisen empirisen aineiston välityksellä.

Sekulaarista oletuksesta erojen läpäisemään postsekulaariin

Kokoelman alkupuolella pureudutaan sukupuolentutkimuksen sekulaarin paradigman sokeisiin pisteisiin. Kokoe artikkelillaan ”Unohdettu ero? Intersektionaalisuus, naiset ja uskonto”, jossa hän tarkastelee uskontoa sukupuoliksi sivuuttamana ”eron lähteenä”, siis yhtenä intersektionaalisuuden kysymyksenasetteluissa ohitettuna sukupuoliksi Uskonnon risteytyneisyys muihin eroihin sukupuolentutkimuksen parissa toki jo tiedostetaan. Se ei silti Vuolan järin moniulotteisesti intersektionaalisuuden käsitteen feministiteologisista juurista huolimatta. Vuola jatkaakin sukupuolentutkimuksen ja feminismin hegemonista sekulaaria narratiivia kohtaan, joka sitoessaan edistyksen ja feministiteologian että uskonnollisen naiseuden yhtäältä yksipuolista uskonnon roolia, toisaalta ohittaen sen yksiuulotteisia ja polarisoivia näkemyksiä katolisten latinalaisamerikkalaisten naisten Neitsyt Maria –tulkintoja tarvälityksellä ja osoittaa miten costaricalaisen *La Negrita* –kultin yhdistämät naiset ovat monien erojen läpäisemät intersektionaalisuuden käsitteen soveltuvan syventämään yksiuulotteista ymmärrystä uskonnon roolista. Suhteute nainen ei näyttäytyisi senkaltaisena homogeenisena toisena, jonka luomisesta Vuola valtavirtafeminismiä kritiso

Utrianen artikkelissa ”Lumottuja naisruumiita ja jumalallisia naisia. Uskontotiede haastaa Luce Irigarayn” s tetaan postsekulaarista perspektiivistä. Etsien ”feminististä ajattelukumppania” tilanteessa, jossa uskonnolli det vaihtoehdot sekulaareille maailmankatsomuksille ja ruumiillisuuden muodoille ovat saaneet jalansijaa, l sekulaarin kulttuurin uushenkisyyden suhdetta Luce Irigarayn teoriaan. Ranskalaisten feministien eturintam kirjoituksissaan tunnetusti miesjumalaan rinnastuvaa peiliä myös patriarkaalisen uskonnon vajavaisiksi kuvittele Utrianen pohtiikin, voisiko Irigarayn naisjumalan formulaatiota hyödyntää tulkittaessa nykynaisten uushenkisiä lii joissa protestanttisen ja teollisen vallankumouksen kurittama ruumis saa sekulaarista ruumiillisuudesta erillisiä kuin ”lumoutuen” tai pyhityksen uudestaan.

Ekofeministisestä henkisydestä ja maskuliinisuuden ihanteista

Kokoelman keskimmaisissa artikkeleissa tarkastellaan eettis-ekologisesti mielekkäämmän kulttuurin mahdollisu ja henkisyyden roolia suhteessa maskuliinisuuden ihanteen kyllästämään kirkkoon ja länsimaiseen feminismiin. ”Spirituaalisuus väylänä muutokseen? Feminismin ja henkisyyden risteymiä” hahmotellaan, soveltuisiko spirituaa eettisempää tulevaisuutta tavoitellessa. Ahonen lähestyy Suomessakin seuraajia kerännyttä Äiti Amman liikettä e ekofeministisestä henkisydestä ja hahmottaa sitä suhteessa Luce Irigarayn ja Rosi Braidottin teorioihin, joiden r nähdä filosofoivan muutosta agnostis-spirituaalisista lähtökohdista käsin. Ahonen erittelee ja purkaa analyttise kirjoitusten lähtökohtia ja niiden kohtaamaa kritiikkiä, ja osoittaa akateemisen feminismen rajojen olleen huokoi henkisyydelle. Suomalaisesta feminismistä Ahonen maalaa kuvan tasa-arvotietokurssin ja sukupuolen konstruktio että feminiinistä pyhää ja spirituaalista feminismiä tavoitteleville haaroille ei ole Suomessa jäänyt juurtumispinta kiehtovasti kysyykin, voisiko feminiinisen jumalkuvan puuttuminen luterilaisuuteen nojaavasta viitekehystä viedä viihätystä juuri Amman hahmoa ja tämän edustamaa muutostietokettä kohtaan.

Artikkelissaan ”Pyhän vapautus. Ekofeminismi, kristinusko ja luontomyönteisemmän kulttuurin mahdollisuus” Pa alustamasta ekokriittisen feminismin teemasta tarkastelemalla ekofeminismin mahdollisuuksia edesauttaa eettis jälkipatriarkaalisesta ja jälkikolonialistisen kulttuurin syntyä kristinuskon sisältä käsin. Kristinuskon ollessa globa keskustelulla on Kainulaisen mukaan merkittävä rooli ekofeminististen tavoitteiden saavuttamisessa. Kainulainen ekofeminismiä sukupuolieron ja muiden stereotyyppisten kahtiajakojen ylläpitämisestä ja esittää apuun yhtäältä äänen lisäämistä, toisaalta pyhän käsitteen patriarkaalisesta kolonisaation purkamista. Tällöin myös luonnon voio uudelleen vapaana länsimaiselle tietojärjestelmälle ominaisen lineaarisen, dikotomisen, hierarkkisen ja koloniso

Irtiottona kokoelman yleiseen naisasiakeskeisyyteen Petri Merenlahti tarkastelee Uudessa testamentissa konstru ja maskuliinisuustutkimuksen näkökulmasta artikkelissaan ”Jeesus, maskuliinisuus ja queer. Miestutkimuksen näkökulmasta tulkitsee kristinuskon pyhissä teksteissään luoman uuden ihanteen ilmestyneen murrosvaiheen ratkaisuna antiik miehuuden julkista esittämistä koskettaneeseen kriisiin. Uusi ihanne salli aktiivisen subjektin olla samanaikaisesti maskuliinisen Jumalan” ja tämän ”miehuusvajeesta” kärsivien subjektien välille sukupuolittuneen jumalsuhteen. löytää oivaltavasti tästä sisäisesti jännitteisestä ihanteesta lähteen paitsi kristinuskon konfliktoituneelle suhteelle seksuaali-yhteisöjen kanssa, myös nykyihmisen ylennetyille passiivisille rooleille kuluttajina ja asiakkaina.

Vallasta ja toimijuudesta läheltä ja kaukaa

Kokoelman kolmessa viimeisessä artikkelissa sekulaaria oletusta puretaan tarttumalla vallan tasoihin ja toimijuuteen Salome Tuomaalan yhteisartikkelissa ”Toimijuus ja muutoksen mahdollisuus. Esimerkkinä vanhoillislestadiolaisuus yksilön omaa merkityksenantoa ja itsehallintaa painottavan käsitteen mahdollisuuksia haastaa uskonnon alistamiseksi tutkimuksen sisältä käsin. Peräänkuuluttaen nykyistä monitasoisempaa analyysia kirjoittajat pyrkivät havainnollistamaan tutkimistapojen yksipuolisuutta tarkastelemalla suomalaisia vanhoillislestadiolaisuutta käsitteleviä tutkimuksia sosiologian tutustutustieteilijä Mervi Kutunivan artikkelia, joista useimmissa liikkeiden sisäinen moniäänisyys, eletty elämä ja tutkimuksen mukana ole päässeet esiin. Harmillisesti Kuparin ja Tuomaalan aineistossa vastakkain asettuvat kolme tutkimuksen keuleiden kanssa, ja siten havainnollistuksen kohteeksi tuntuvat nousevan tutkimuksia erottava ammattitason tutkimuksen yleinen vähäisyys enemmän kuin tavoiteltu valtakurssi.

Päivi Salmesvuoren kirkkohistoriallisessa artikkelissa ”Valta, sukupuoli ja uskonto. Pyhä Birgitta ja Helena Konttinen vallankäytöstä” toimijuuden mahdollisuudet havainnollistuvat Kuparin ja Tuomaalan artikkelia ongelmattomamman uskonnollisen naisen vallankäyttöä patriarkaatin sanelemien reunaehtojen sisällä kahden esimerkitapauksen väliin pyhän Birgitan ja 1800– ja 1900–lukujen taitteessa toimineen horrossaarnaaja Helena Konttisen tapauksia kontekstuaalisesti teoreettiset työkalut muodostuvat Amy Allenin monimuotoisen vallan teoriasta sekä Foucault’laisista vallan käsitteistä yleistajuistaa toimijuuden käsitettä halutussa kontekstissa oivallisesti: sen katsaus piirtää kuvan kahdesta erillisestä edustaneesta naisesta, jotka yllättävän samankaltaisissa sosiaalisissa konteksteissa ja samankaltaisin itsekäytännöin vaikutusvaltaa uskonnon piirissä.

Kokoelmateoksen päättävässä artikkelissaan ”Sukupuoli, uskonnollisuus ja pitkittynyt konflikti. Esimerkkejä Länsi-Euroopasta Riina Isotalo pyrkii purkamaan valtamediassa polarisoituvia käsityksiä islamin ja sukupuolen yhteyksistä. Muustaan hylkää sukupuolentutkimuksen teorian ja lähestyy uskonnon ja sukupuolen keskinäistä suhdetta vuosina 2009–2010 parissa kerätyn antropologisen kenttäaineiston perusteella. Isotalo mukaillee Joshua Goldsteinin argumenttia sosiaaliteoriasta esittäessään konfliktitilanteen, ei uskonnon lisääntyneen vaikutusvallan, kiihdyttävän sukupuolista polarisaatiota ja välityksellä hän kiinnittääkin huomiota kansainvälisten apujärjestöjen ongelmalliseen taipumukseen osallistua riippuvuuttaan politisoituneen väkivaltaisen muslimimiehuuden vastapainona naisten turvattomuus epäpolitisoituu ja privatisoituu passiivoidaan ja uhritetaan. Siten Isotalon artikkeli soveltuu hyvin uskonnollisten naisten toimijuutta tarkastelleksi jatkoksi ja lisää tervetulleen ja ajankohtaisen näkökulman kristilliskeskiseen kokoelmaan.

Tieteidenvälistä dialogia kohti?

Uskonnon ja sukupuolen risteäyksiä -teoksen varsinainen kontribuutio on pikemmin sen artikkeleiden tarjoamissa lisäyksissä sukupuoliteoreettisiin diskursseihin uskonnon, sukupuolen ja vallan suhteesta kuin uskonnontutkimuksen uskonnontutkimuskin tuki hyötynee kokoelman kehotuksesta dialogiin. Kokoelman tekstit pyrkivät yhtäältä oikomaan toisaalta tuomaan kansainvälistä keskustelua teoreettisine puitteineen suomenkielisen yleisön eteen, jolle mone

relevantteja ja ajankohtaisia. Koska uskontoon liittyvien kysymysten voidaan nähdä polarisoituvan helposti niin i edistysajattelun omaksuneessa tutkimuksessakin, kyseisen kaltaiselle polarisaatiota purkavalle teokselle on paik monisäikeisempään luentaan tähtäävän työkaluarsenaalin ja kokoaa suomenkielisen teoriapaketin uskontoa sek lähestyvistä ja sitä haastavista teoreetikoista, teorioista ja käsitteistä. Kokonaisuus on informatiivisesti napakka, havainnollistukset linkittävät perehtyneemmälle lukijalle tutun teorian ajankohtaiseen viitekehykseen.

Aivan ongelmaton *Uskonnon ja sukupuolen risteystä* ei ole. Etenkin kokoelman keskittyminen heteroseksuaalis valitettava, sillä se tuntuu ikävällä tavalla myötäilevän kiistanalaista sukupuolieron ajatusta. Kun tavoitteena on c näkemys juuri naisesta uskonnollisen vallankäytön alistamana ja sekularisaation pelastamana, on toki ymmärret todistusaineistoksi etuoikeutettuja naishahmoja. Toisaalta on hämmentävää, että vallitsevien sukupuoli- ja seks johdannon vieläpä flirttaillessa ”homoillan” aiheuttaman kirkosta eroamisen aallon kanssa, sekulaarin oletuksen todistusaineisto vallan hampaissa toimijoiksi rakentuvista sukupuolisista toisista tuotetaan essentialistisen suku marginaalisista seksuaali-identiteeteistä vaieten. Kokoelman painopisteitä on kuitenkin perusteltu johdannossa ksyä muovautuneen kirjoittajiansa näköiseksi. Teoksen markkinoinnissa hyödynnettyä queer-perspektiiviä i imelliseksi typistyvistä roolistaan.

elmaa vaivaa myös sen kristinuskokeskeisyys, mutta postsekulaarilta katsannoltaan teos on silti monimuot puoleen ja seksuaalisuuteen. Kristinuskokeskeisenäkin sen artikkeleissa huomiota saavat erilliset uskonnol irtautuvat henkisyiden muodot. Kokoelma myös jatkaa feminismiin kolmannen aallon kamppailua eurosentrismi: viitekontekstin ulkopuolelle poiketen kuin länsimaisen tutkimuksen ja feminismiin universalisoivia ja kolonisoivia kokoelman postsekulaari maisema jää kuitenkin hieman avoimeksi uskonnon, uskonnollisuuden ja henkisyiden kaipaisivat muun muassa Utraisen artikkelissa tarkennusta instituutioon sidoksissa olevan uskonnollisuuden ja ajoittain sekaantuessa ja latistuessa synonyymisiksi. Käsitteiden osalta tilannetta on ennakoitu johdannon oivall muassa käydään läpi teologian ja uskontotieteen eriäviä merkityksenantoja spirituaalisuuden käsitteelle, mutta : onnistu puhumaan samaa kieltä.

Huolellisesti rakennettu artikkelikokoelma ansaitsee edellä mainituista kritiikinpoikasista huolimatta enimmäkse tukevat toisiaan ja niin johdanto kuin päätäntökin taustoittavat ja perustelevat teoksen painopisteitä ja suhdetta kärsivällisesti. Samaten kritiikki sukupuolen ja feminismiin teorioissa puutteiksi koettuja piirteitä kohtaan on kyp tähtää yksioikoiseksi koetun uskononäkemyksen syventämiseen pikemmin kuin siihen johtaneiden, uskontoon Tältä osin kokoelma tuntuu onnistuvan toivomuksessaan kaikkia osapuolia rikastuttavan vuoropuhelun aikaansa

FM Heidi Kosonen toimii tohtorikoulutettavana Jyväskylän yliopiston taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitc jälkimodernia tabua käsittelevää väitöskirjaa, jonka tarkastelun kohteena on seksuaalisuuteen ja kuolemaan ilmeneminen kuvakulttuurissa.

Posted in [Elore 2/2015](#), [Kirja-arviot](#) on [20.12.2015](#).

Elore (ISSN 1456–3010) on tietävästi Suomen vanhin vapaan saatavuuden verkkolehti. Elore julkaisee Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry.

Logo: Jokke Saharinen

Taitto: Petja Kauppi, Tekstihuoltamo

Kielentarkastus (engl.): Tiina Mällo

Tämän sivuston kopioiminen on kielletty ilman päätoimittajan ja Kansantietouden Tutkijain Seuran lupaa.

Viitattaessa julkaisun teksteihin lähteenä mainitaan Elore ja viittaus tehdään artikkelin URL-osoitteeseen.

Tätä julkaisua saa tulostaa ja valokopioida muuhun kuin yksityiseen käyttöön edellyttäen, että teoksen käytöstä vastaavalla organisaatiolla on voimassa valokopiointisopimus tekijänoikeusjärjestö Kopioston kanssa.